Päivi Puonti

11.10.2024

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Eduskunnan talousvaliokunnalle aiheesta HE 109/2024 vp

Talousvaliokunta pyytää lausuntoa hallituksen esityksestä vuoden 2025 valtion talousarvioksi. Lausumme kunnioittavasti seuraavaa.

Talouden suhdanne ja näkymät

ETLAn näkemys Suomen talouden tilasta vastaa pääpiirteissään valtiovarainministeriön käsitystä. Tämänhetkisten tietojen mukaan bruttokansantuote (bkt) kääntyi alkuvuonna lievään kasvuun. Ensi vuodelle ETLA ennustaa hieman heikompaa bkt:n kasvua (1,4%) kuin valtiovarainministeriö (1,7 %).

Hallitus on ryhtynyt päättäväisesti toimiin julkisen talouden velkaantumiskehityksen katkaisemiseksi ja talouden rakenteiden uudistamiseksi. Vuoden 2025 talousarviolla toteutetaan viime kevään julkisen talouden suunnitelmaan sisällytetyt toimet. Hallituksen sopeutustoimista iso osa kohdistuu ensi vuodelle, ja siten ne sisältyvät käsittelyssä olevaan talousarvioesitykseen.

Valtion rahankäyttö vähenee vain vähän

Talousarvioesitys vuodelle 2025 sisältää n. 1,8 mrd. euroa menoleikkauksia. Tämän lisäksi kuntien verotulomenetysten korvaukset pienenevät n. 0,3 mrd. eurolla. Tästä huolimatta määrärahat kasvavat lähes miljardin vuoden 2024 talousarviosta.

Määrärahatason kasvua vuoteen 2024 verrattuna selittävät useat tekijät. Talousarvioesityksessä suurimpina tekijöinä mainitaan hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistus (1,4 mrd. euroa) sekä vuoden 2025 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,8 mrd.euroa). Kyse on olemassa olevasta lainsäädännöstä juontuvasta menojen kasvusta.

Talousarvioesitys sisältää myös hallituksen päätösperäisiä menolisäyksiä. Näistä suurimpia kokonaisuuksia ovat hallituksen investointiohjelman menot, Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääomittaminen ja Nato-liitännäiset menot. Korkomenot pysyvät kutakuinkin kuluvan vuoden tasolla.

Osa budjetoitujen menojen kasvusta johtuu myös hintojen noususta. Kun kuluvan ja ensi vuoden erilaiset hintatasot huomioidaan, vuoden 2025 hallinnonalojen määrärahojen volyymi (pl. korkomenot) vähenee n. 1 prosentin vuodesta 2024.

Näin ollen menoleikkauksista huolimatta valtion rahankäyttö vähenee vain hyvin vähän, toisin kuin sopeutuksesta käydystä julkisesta keskustelusta voisi päätellä. Hallituksen toimissa onkin pikemminkin kyse menojen

uudelleen kohdentamisesta kuin varsinaisesta menojen vähentämisestä. Siksi myös ensi vuoden budjetin alijäämä pysyy lähes yhtä suurena kuin tänä vuonna.

Veropolitiikassa korostuvat lyhyen aikavälin vaikutukset

Talousarvioesityksen mukaan pääministeri Petteri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon ja yrittäjyyden kannustimien paranemista, talouskasvun edellytysten vahvistumista sekä kotimaisen omistajuuden tukemista.

Talousarvioesityksessä keskeisimpinä tulopuolen toimina mainitaan ansiotuloveroperusteisiin tehtävä indeksitarkistus lukuun ottamatta valtion tuloveroasteikon kahta ylintä tuloluokkaa, työn verotuksen keventäminen pieni- ja keskituloisilta, eläketulon verotuksen kiristäminen siten, että eläketulovähennystä pienennetään, sekä kotitalousvähennyksen pienennys.

Ansiotuloveroperusteisiin tehtävä indeksitarkistus on tekninen muutos, jotta verotus ei automaattisesti kiristyisi. Indeksitarkistusta ei siten voi pitää työn verotuksen keventämisenä, mutta kahden ylimmän tuloluokan jättäminen indeksitarkistuksen ulkopuolelle tarkoittaa päätösperäistä veronkiristystä. Lisäksi valtion ensi vuoden verotuloja kasvattaa jo syyskuun alussa voimaan tulleet arvonlisäveron korotukset, ja omaisuustuloja kasvattaa valtion omaisuuden myynti. Yhteensä verotuloihin vaikuttavat hallituksen toimet (pl. ansiotuloverotuksen indeksitarkistus) kasvattavat verotuottoa n. 700 milj. euroa[1].

Hallituksen omien veropolitiikan tavoitteiden ja talouskasvun edistämisen näkökulmasta verotuksen painopistettä on perusteltua siirtää työn ja yrittämisen verotuksesta kulutusverojen suuntaan (Ali-Yrkkö ym. 2023). Vuoden 2025 talousarvioon sisältyvät toimet ovat tästä näkökulmasta katsottuna oikeansuuntaisia.

Kokonaisuudessaan verotus kuitenkin kiristyy. Veropolitiikassa näyttääkin korostuvan enemmän valtiontalouden lyhyen aikavälin sopeuttaminen kuin talouskasvun edellytysten vahvistaminen pidemmällä aikavälillä. Ensi kevään kehysriiheen luvatulle kasvupaketille on syntymässä suuret odotukset.

Lähteet

Ali-Yrkkö J., Kangasharju A., Kujanpää E., Koski H., Kuusi T., Puonti P., Ropponen O. ja Rouvinen P. (2023). Muistioita hallitukselle – Suomen pelastuspaketti. Etla Muut julkaisut 10.1.2024.

[1] Ks. taulukko *Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2025 (milj. euroa).*